

ACC. N:R M. 15897: 1-7.

Landskap: Skåne Upptecknare: Otto Lindqvist, Lund
Härad: N. Åbo Berättare: Rolf
Socken: Örkelljunga Berättarens yrke: tväskomakare
Uppteckningsår: 1959 Född år 1881 i Åby, Örkelljunga socken.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Tillverkning av tväskor. s. 1-7.
(foton s. 5-7; neg. nr. Σ : 2: 11.)

Skriv endast på denna sida.

M. 15897:1.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Olle Lindqvist
Härad: N. Åsbo Adress: Stora Södergatan 58 B LUND
Socken: ÖrkeUlljunga Berättat av: Rolf
Uppteckningsår: 1959 Född år 1881 i Åsljunga, ÖrkeUlljunga sn.

Rolf är träskomakare i Harbäckshults by, ÖrkeUlljunga sn.

Till träskorna används nyhuggen al. "Nu på våren är virket sämst, ty det är blött inne i. Efter lövsprickningen blir det torrt".

Som arbetsbänk användes en grov stock som står på fyra ben. I stocken finns urtaget ett spår (ca 40 cm långt). Denna arbetsbänk kallas för 'pack'. Ämnet bearbetas med en täljyxa. /Virket var enl. Rolf svårbearbetat ty det var blött/.

Botten, sidorna och ovasidan högs till i nämnd ordning. Speciellt noggrant bearbetades det ställe där man skall kunna sätta foten så småningom. Rolf kontrollerar att avfasningen är riktigt gjord genom att emellanåt "mäta" i det i ~~hugg~~ packen upptagna spåret, Sist "ämnas" toppen (hugges toppen fram).

Rolf använder en egen tillverkad tumstock (indelad i halv- och heltum), som är ca 30 cm lång, för att mäta ut träskons storlek. "Det här blir en 28:a (cm) = 43 i skor.

Man ser redan på ämnets svängning och fason vilket som skall bli höger- eller vänster-tofflan.

Efter dessa arbetsmoment bilades de två bearbetade ämnena fast i det i packen upptagna spåret, vilket är något snett upptaget så att nu de blivande hälarne pekar upp mot Rolf. Därpå mättes det blivande ovanlädrets längd ut.

Det blivande öppna fotutrymmet "slättades" med en "tängsla".

Sedan mäts den invändiga längden ut. Först nu kan man definitivt bestämma tofflans nummer. ~~Et~~ Mätstreck ristades med tängslan, och så började urgröpningsen av det öppna fotutrymmet.

Ifyll endast ovanstående uppgifter!

M. 15897: 2.

Landskap: Skåne ..... Upptecknat av: Olle Lindqvist .....
 Härad: N. Åsbo ..... Adress: Stora Södergatan 58 B LUND .....
 Socken: ÖrkeUljunga ..... Berättat av: Rolf .....
 Uppteckningsår: 1959 ..... Född år 1881 i Åsljunga, ÖrkeUljunga sn .....

Därefter började Rolf borra ut för fotens ~~stora~~ plats under ovanlädret med en navare som var försedd med tumstreck, så att man kunde kontrollera att man ej gick för djupt.

Därpå sattes navaren vid hälen och där navades ut ett föga djupt hål.

Hålet under ovanlädret ökades ut med olika stora "ruskedar" (Rolf har ruskedar av 3 olika storlekar, men han har ingen speciell beteckning för dessa olika storlekar), som svängdes fram- och tillbaka och ej runt som navaren.

Sedan sattes ruskedan ~~vid~~ hålet vid hälen (se ovan!) och det öppna fotutrymmet gröptes ur.

Därefter gröpte Rolf växelvis i det öppna fotutrymmet och under ovanlädret. I det öppna fotutrymmet mätte Rolf nu upprepade ggr med sin tumstock.

När urgröpningen var lagom stor slättades det öppna fotutrymmet med en "slättekrok" ("hålaUjörn"), varvid speciell uppmärksamhet ägnades hälen.

Ett slätteUjörn med längre skaft (ca 40 cm) användes för slättningen under ovanlädret. Träskorna anses nu färdiga inuti. De togs då loss från sin fastkilade ställning. Nu hugges ~~utsidorna~~ till ordentligt, sedan sågas ned för klack. Sidor, botten och klack tängs ~~las~~. "Sedan går man runt om med en bandkniv".

De färdiga träskorna ugnstorkas ett par timmar för att ej spricka. Vanlig torkning gör att de spricker.

Sist spikas "putan" (lädret, fyllt med hö) på. Putan sys på maskin.

Träskorna är nu färdiga för försäljning: 12 - 17:- /paret.

Ifyll endast ovanstående uppgifter!

Landskap: ..... Sjåne ..... Upptecknat av: ..... Olle Lindqvist .....
 Härad: ..... N. Åsbo ..... Adress: Stora Södergatan 58 B LUND .....
 Socken: ..... Örkelljunga ..... Berättat av: ..... Rolf .....
 Uppteckningsår: ..... 1959 ..... Född år 1881 ..... i Åsljunga, Örkelljunga sn.

Allt arbete under tillverkningen utföres stående vid packen.

Träskorna göres aldrig ett par i taget, som ovan beskrivits, utan Rolf gör ett par arbetsmoment på ett par, tar sedan ett annat par och gör sammalunda. De sista arbetsmomenten på träskorna brukar Rolf spara till kvällarna, då Rolf satt inne vid spisvärmen och gjorde dem färdiga. Vanligen började Rolf kl. 5 om morgnarna och höll på till kl. 22-23 på kvällarna. Man kunde göra ca 7 par/dagen. När det var mörkt satt han och arbetade vid en fotogenlampa.

Rolf berättade att danskarna gör smala klackar på sina träskor och sätter på 3 järnbeslag undertill: ett där bak, som täckte den smala klacken, ett i mitten och ett där fram. "Så det smäller tre gånger när dom går".

Rolf är ett gammalt knektnamn. Rolf tror att hans ^{far-}far var husar vid Ljungbyhed. "Farmor ville han skulle ta avsked". "Farfar blev inte träskomakare. Far började göra träskor. (Rolf uppger att han har träskomakare både på fädernet och mödernet, vilka hade det som ständigt yrke). "Far tjänte dräng i N. Rörum och där lärde han träskomakeri, ~~Det tyckte~~ ty där fanns många träskomakare. Det tyckte han var bättre än att tjäna dräng." Ibl. 'lyckades' Rolfs far hugga upp "ögon" i ovanlädret, då han ännu ej var så säker på handen. Då blev ämnet odugligt.

"Förr fanns utlärdade träskomakare som tog lärlingar och gesäller. Lärlingarna fick betala för att lära". Rolf och hans fader har aldrig tagit några sådana.

Fadern var född i Åsljunga. För 70-80 år sedan fanns där 13 skomakare. Rolfs fader var förutom träskomakare också bonde. Många av träskomakarna var det, men aldrig Rolf.

Ifyll endast ovanstående uppgifter!

Landskap: Skåne ..... Upptecknat av: Olle Lindqvist .....
 Härad: N.Åsbo ..... Adress: Stora Södergatan 58 B .....
 Socken: Örkelljunga ..... Berättat av: Rolf .....
 Uppteckningsår: 1959 ..... Född år 1881 i Åsljunga, Örkelljunga sn.

Rolf började göra träskor vid 18 års ålder. Om somrarna var han byggnadssnickare. Först efter två års träskomakeri "vågade" Rolf börja sälja till grannarna. Under denna tid hade han sålt sina träskor till handlare. Senare sålde han helst på marknader ty "hemma var grannarna så noga på passformen att de (träskorna) tog för lång tid att göta".

För 40-45 år sedan bodde Rolf i Vittsjö hos en bonde för att göra träskor. "Jag skulle stanna ett par dagar, men blev i 7 år!" -

"Förr spikades ej träskorna utan såldes till toffelmakare på slätten, som spikadedem. Man sålde 100 par på en gång". -

Rolf flyttade hit till Harbäckshult 1929 från Åsljunga. Då inredde han verkstad i "den gamla längan". Den nuvarande verkstaden som byggdes för ca 6-7 år sedan står på den gamla verkstadens plats.

Rolf ser själv ut de trä som han skall använda och köper dem sedan alnevis. För att avgöra om ett trä är bra eller dåligt säger han: "När toppen är dålig på ett trä är roten också dålig."

Om den täljyxa han använder berättar han att den är hemmasidd i Värsjö och han tror att den är över 100 år gammal. Den har dock inte tillhört hans far.

Rolf gör fortfarande en del beställningsarbeten: 15-20 par om året. "Kunde väl få gjort fler om jag ville, men många tror att jag har skutat arbete". -

Av Rolfs söner är en elektriker i Kungsbacka och en arbetar på en skrivmaskinsfabrik i närheten.

Ifyll endast ovanstående uppgifter!

Bilderna tagna hos träskomakare Rolf, Örkelljunga sn., N. Åsbo hd. Skåne
f. år 1881 i Åsljunga, Örkelljunga sn. *år 1959*

OBS! Siffrorna i marginalen hänvisar till filmens nummer och siffrorna under bilderna till ~~motsvarande~~ siffror i manuskriptet.

M. 15897:5.
FOLKLIVSARKIVET
LUND

1. X:2:11:1

2. X:2:11:2

3. X:2:11:13

4. X:2:11:14

5. X:2:11:5

(2.)

6. X:2:11:8

7. X:2:11:18

8. X:2:11:20

9. X:2:11:21

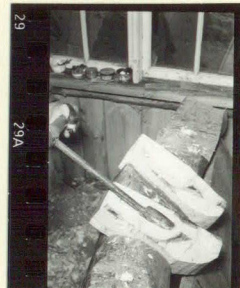

10. X:2:11:27

(2.)

11. X:2:11:25

12. X:2:11:30

13. X:2:11:28

14. X:2:11:29

15. X:2:11:31

(2.)

M. 15897:6.

FOLKLIVSARKIVET

LUND

1. X:2:11:22

2. X:2:11:32

3. X:2:11:33

4. X:2:11:9

5. X:2:11:34

(2.)

6. X:2:11:35

7. X:2:11:26

(2.)

M. 15897:7.
FOLKLIVSARKIVET
LUND

(2.)

Se 15897:6:5 !